

РЕФОРМА ОСВІТИ І НАУКИ

Пропозиції підготували експерти: Віктор Артеменко, Володимир Бахрушин, Єгор Стадний, Іван Примаченко, Інна Совсун, Ірина Когут, Лілія Боровець, Микола Скиба, Михайло Винницький, Наталія Радиш, Наталія Шульга, Олена Панич, Юлія Безвершенко, Юлія Солодько.

Громадські організації, які входять до експертної групи РПР:

- Український науковий клуб
- Громадянська мережа «ОПОРА»
- «Прометеус»
- Центр інноваційної освіти «Про.Світ»

Проблеми, які має вирішити реформа

Починаючи з 2014 року, було ухвалено кілька базових законів, зокрема «Про освіту», «Про вищу освіту» та «Про наукову і науково-технічну діяльність». Вони створили основу для позитивних зрушень у сфері освіти і науки.

Концепція «Нової української школи» є великим поступом, адже містить механізми запровадження партнерства учня та вчителя, розвитку критичного мислення, навчального ставлення до помилки. Окрім того, виділяється більше фінансування на матеріально-технічну базу, оптимізується навчальна мережа.

Закон «Про вищу освіту» спрямований на збільшення автономії закладів вищої освіти хоча досі жоден з ЗВО не набув офіційного статусу автономного закладу.

Розпочато розробку стандартів на основі компетентностей.

Багато норм Закону «Про наукову і науково-технічну діяльність» присвячені підзвітності, оцінюванню та прозорості. Нова система оцінювання наукової діяльності дасть змогу провести якісну діагностику стану наукової сфери. Створено Національну раду України з питань розвитку науки і технологій, яка має формувати системну й прозору наукову політику, а також створити систему незалежної експертизи державних цільових наукових і науково-технічних програм, наукових проектів. Хоча жодного засідання Ради за три роки не відбулося. Також в процесі створення Національний фонд досліджень.

На жаль, через неконкурентні умови праці на педагогічні спеціальності закладів вищої освіти вступають не найкращі випускники шкіл. А до шкіл приходять не найкращі випускники ВНЗ. Значна частка таких учителів не мають необхідних компетентностей, тому вони не можуть зробити процес навчання цікавим і корисним для учнів. Аналогічні процеси відбуваються і в професійно-технічній та вищій освіті. Багато років майже не оновлюється лабораторна база закладів освіти.

Зміст освіти далекий від потреб суспільства та економіки. Через надмірне регулювання неможливо ефективно використовувати сучасні методики навчання та прогресивні технології. Нові закони істотно обмежили повноваження Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади з цих питань і розширили академічну автономію закладів освіти. Але залишаються незмінними багато підзаконних нормативних документів різного рівня, що суперечать новим законам, а також застарілі практики роботи багатьох місцевих органів управління освітою та закладів освіти. Значна частка учнів, студентів і викладачів не навчаються або навчають, а просто перебувають у навчальному закладі. Наслідком цього є поступове погіршення людського потенціалу та конкурентоспроможності держави.

За останні 20 років Україна перемістилася з 27-го на 47-е місце у світовому рейтингу за обсягом та якістю наукової продукції згідно із всесвітньою базою даних «Скопус». Це відбулося в тому числі і через зменшення фінансування наукової сфери з державного бюджету без компенсаторних інвестицій з боку бізнесу. Поступово довіра, повага і престиж учених були втрачені.

Реформа наукової сфери покликана зупинити ізоляцію і стагнацію досліджень, створити умови для зростання запиту на якісну підготовку дослідників та розробки в галузі фундаментальних і прикладних наук, скоротити розрив між дослідженнями та впровадженням результатів, інтегрувати освіту й науку України в освітній та дослідницький простір ЄС.

Також необхідно подолати ставлення до освіти і науки як до сфери споживання, а не сфери, що створює основу для економічного та соціального розвитку. Вирішити проблему з відсутністю необхідних для управління і громадського нагляду достовірних даних, а також з фінансуванням, яке спрямоване на утримання мережі закладів безвідносно до результатів їх діяльності. Потрібно налагодити ефективність взаємозв'язків між освітою та наукою, з одного боку, і суспільством та економікою – з іншого та побудувати системну державну політику у сфері освіти і науки, засновану на даних і спрямовану на досягнення довготермінових цілей розвитку держави.

Отже, системні проблеми в освіті та науці, які потребують вирішення:

- ставлення до освіти і науки як до сфери споживання, а не сфери, що створює основу для економічного та соціального розвитку;
- відсутність необхідних для управління і громадського нагляду достовірних даних;
- неефективна модель фінансування, спрямована на утримання мережі закладів, безвідносно до результатів їх діяльності;
- відсутність тісних взаємозв'язків між освітою та наукою, з одного боку, і суспільством та економікою – з іншого;
- відсутність системної державної політики у сфері освіти і науки, заснованої на даних і спрямованої на досягнення довготермінових цілей розвитку держави.

ЦІЛЬ 1. Новий підхід до навчання школярів, вимірювані результати роботи вчителів

1. Розробити новий освітній стандарт підготовки педагогічних працівників .
2. Запровадити метрику оцінки результатів навчання і роботи педагогічних працівників .
3. Визначити умови та порядок сертифікації педагогічних працівників.
4. Забезпечити законодавчі умови для якісної підготовки та неперервного професійного розвитку педагогічних працівників.
5. Створити відкритий реєстр вакансій педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників.

Рішення приймає: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, органи місцевого самоврядування.

ЦІЛЬ 2. Університетська автономія реалізована на практиці

1. Скасувати законодавчі норми, що перешкоджають академічній мобільності викладачів і студентів.
2. Забезпечити фінансову автономію закладів вищої освіти, створити умови для переходу та перейти на фінансування вишів за результатами діяльності.

Рішення приймає: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі.

ЦІЛЬ 3. Професійно-технічна освіта наближається до запиту суспільства

1. Розробити й ухвалити якісно новий і відповідний сучасним вимогам закон про професійну освіту.

2. Розробити стратегічні документи із залученням працедавців та професійних спільнот.

3. Посилити роль органів місцевого самоврядування в управлінні закладами професійно-технічної освіти.

Рішення приймає: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, органи місцевого самоврядування.

ЦІЛЬ 4. Запроваджено принципи належного урядування в галузі

1. Модернізувати структуру статистичної інформації освітніх та наукових установ, а також узгодити методики збору із кращими світовими практиками.

2. Забезпечити перехід органів управління у сфері освіти і науки до роботи у форматі відкритих даних.

3. Поширити практики вироблення політики за повним циклом.

Рішення приймає: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, органи місцевого самоврядування.

ЦІЛЬ 5. Прозора та ефективна наукова сфера

1. Забезпечити повноцінний запуск нової системи державної атестації наукових установ й ухвалення управлінських рішень на основі проведеного оцінювання.

2. Забезпечити незалежну роботу Національного фонду досліджень.

3. Вирішити питання модернізації Національної та галузевих академій наук.

4. Створити відкритий реєстр дослідницької інфраструктури.

5. Забезпечити виконання Дорожньої карти інтеграції України до європейського дослідницького простору.

Рішення приймає: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі.